

Dokumentnamn
Beslut
Beslutsdatum
2023-12-13

Diarienummer
Ö 63 - 2023/3.1

Klagande

Stockholms universitet

Överklagat beslut

Etikprövningsmyndighetens beslut den 15 november 2023, dnr 2023-04875-01, se Bilaga

Projekttitel

Ojämlighetens Ansikten: Utseendebaserade socioekonomiska skillnader estimerade från passbilder

Saken

Prövning enligt lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor (etikprövningslagen)

Överklagandenämndens beslut

Överklagandenämnden för etikprövning ändrar inte det överklagade beslutet.

Bakgrund

Syftet med projektet är att undersöka kopplingen mellan utseende och socioekonomisk status (utbildning, yrke och civilstånd). Maskininlärning kommer att användas för att analysera passfotografier och bedöma alla svenskers utseende. Bilderna inhämtas från Riksarkivet (1940–1995) och Polismyndigheten (1995 och framåt). Varje bild tillskrivs värden för olika utseendeattribut (vacker, trovärdig, auktoritär, välutbildad, rik) och kopplas till registerdata över svenska privatpersoner och företag. Planen är att Statistiska Centralbyrån (SCB) ska tillhandahålla uppgifter om utbildning, inkomst, socialbidrag, familjeförbindelser, äktenskap, boendearrangemang etc. för att utvärdera utseendets och kroppslängdens betydelse för partnerskap, samt hur det i sin tur påverkas av inkomst. Från Pliktverkets och Krigsarkivets militära mönstringsdata hämtas uppgifter om kognitiv förmåga (IQ). Avsikten är att förutom utseende och längd, även kognitiv förmåga har betydelse för partnerskap. I den slutgiltiga analysen kopplas olika yrken till utseende, för att kunna avgöra om t.ex. tjänstesektorn i högre grad korrelerar till utseenden som av majoriteten anses fördelaktiga.

Projektet ska också bidra till förbättring av algoritmer för maskininlärning och ansiktsgenkänning. Baserat på bedömningar av datorgenererade fiktiva passbilder genereras en algoritm. De fiktiva bilderna utvärderas av en representativ panel bestående av svenska och internationella bedömare, framför allt rekryterade via sociala medier, men vid behov även av SCB. Bedömarens ålder, kön, sexuella preferenser, nationalitet och etnicitet registreras i syfte att säkerställa konsensus om utseendebedömningarna mellan olika grupper. Med tillräckligt många utseendebedömningar av fiktiva fotografier kan datorn programmeras till att bedöma autentiska passbilder. Med hjälp av personnummer matchas den datorgenererade bedömningen därefter till registerdata (kodar av SCB) och analyseras statistiskt. De insamlade uppgifterna kommer att sparas kodade i 10 år på Stockholms universitets server.

Postadress

Överklagandenämnden för etikprövning
c/o Vetenskapsrådet
Box 1035
101 38 Stockholm

Besöksadress

Hantverkargatan 11 B

Telefon

08-546 77 610 vxl

E-post

kansli@onep.se

Webbplats

www.onep.se

Dokumentnamn

Beslut

Beslutsdatum

2023-12-13

Diarienummer

Ö 63 - 2023/3.1

En tidigare ansökan avseende projektet prövades av Etikprövningsmyndigheten (2022-06982-01) och därefter av Överklagandenämnden (Ö28-2023/3.1). Båda myndigheterna bedömde att de etiska riskerna med projektet översteg den förväntade nyttan.

I förhållande till den tidigare ansökan har studiepopulationen modifierats. Förutom alla som ansökt om pass och deras levande och döda föräldrar och syskon, samt uppgifter om alla andra folkbokförda från 1940 och framåt (för att möjliggöra en bedömning av hur representativ gruppen som ansöker om pass är) har klaganden i den nu aktuella versionen av ansökan tänkt sig att studiepopulationen ska skapas av SCB och bestå av ett slumpmässigt urval om 50 procent från varje födelsekohort 1920–2020, samt deras (levande och döda) föräldrar och syskon. Hälsa som samvarierande faktor har strukits ur ansökan och tanken är nu att hela databehandlingen ska ske på den egna servern UPPMAX, i stället för att uppgifter ska föras över mellan MONA (SCB:s server) och UPPMAX.

Etikprövningsmyndigheten avslag ansökan med motiveringen att riskerna i forskningsprojektet, i termer av genomförbarhet och integritetsrisker, som det har beskrivits med den stora mängden data som samlas in, inte övervägs av nyttan.

Skäl för beslutet

Den datamängd som klaganden vill få tillgång till är oerhört stor och berör flera miljoner människor. Att använda passbilder som insamlats utan att informerats samtycke inhämtas och därefter knyta bedömningar om utseende till en stor mängd personuppgifter, varav några betecknas som känsliga, torde uppfattas som såväl integritetsintrång som oetiskt. Människors välfärd ska ges företräde framför samhällets och vetenskapens behov. Forskning får bara godkännas om de risker som den kan medföra för forskningspersonens hälsa, säkerhet och personliga integritet uppvägs av dess vetenskapliga värde (Etikprövningslagen 8–9 §§). Överklagandenämnden bedömer att det vetenskapliga värdet och den förväntade nyttan av att medvetandegöra utseendets betydelse för socioekonomisk status inte överstiger det intrång av mycket stor omfattning i enskildas integritet som projektet innebär. Överklagandenämnden ändrar därför inte det överklagade beslutet.

Överklagandenämndens beslut får enligt 37 § etikprövningslagen inte överklagas.

Detta beslut har fattats av Lars Dahlstedt, Yvonne Lundberg Giwercman (föredragande), Kjell Asplund, Ingemar Engström, Johan Fritzell, Camilla Lif och Ulf Ekberg. Vid den slutliga handläggningen

Dokumentnamn

Beslut

Beslutsdatum

2023-12-13

Diarienummer

Ö 63 - 2023/3.1

har dessutom ersättarna, Christina Eintrei och Gert Helgesson samt kanslichefen Jörgen Svidén, juristen Ulrika Holfelt och administrativa sekreteraren Katarina Gate Lundgren deltagit.

På Överklagandenämndens vägnar

Lars Dahlstedt
Ordförande